

Riktlinje för att förhindra jäv samt givande och tagande av muta bland förtroendevalda

Riktlinje för att förhindra jäv samt givande och tagande av muta bland förtroendevalda

Diarienumr:

Ansvarig: HR-direktör

Beslutsdatum:

Senast reviderad:

Ansvar och roller

Kommunfullmäktige

Ansvarar för att känna till, tillämpa och besluta om denna riktlinje.

Kommunstyrelsen och bolagsstyrelser

Ansvarar för att känna till och tillämpa denna riktlinje.

Förtroendevalda

Ansvarar för att känna till och följa denna riktlinje.

Begreppsdefinitioner

Sakägar-, släktskaps- och intressejäv är när saken angår honom/henne själv eller hans/hons make, sambo, förälder, barn eller syskon eller någon annan närstående eller om ärendets utgång kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för honom/henne själv eller någon närstående.

Ställföreträdarjäv är när han/hon eller någon närstående är ställföreträdare för den som saken angår eller för någon som kan vänta synnerlig nytta eller skada av ärendets utgång.

Tillsynsjäv är när ärendet rör tillsyn över sådan kommunal verksamhet som han/hon själv är knuten till.

Ombuds- och biträdesjäv är när han/hon har fört talan som ombud eller mot ersättning biträtt någon i sak.

Delikatessjäv är när det i övrigt finns någon särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet för hans/hennes opartiskhet i ärendet.

Tagande av muta begås när någon för sin eller någon annans räkning tar emot en muta eller annan otillbörlig förmån för sitt uppdrag. Att begära eller låta sig bli utlovad en muta är också ett brott.

Givande av muta begås när någon lämnar, utlovar eller erbjuder en otillbörlig förmån till en arbets- eller uppdragstagare. Att acceptera en begäran om att få en otillbörlig förmån är även det klassat som givande av muta.

Handel med inflytande är att ta emot, godta ett löfte om eller begära en otillbörlig förmån för att påverka annans beslut eller åtgärd vid myndighetsutövning eller offentlig upphandling. Lika så ifall man lämnar, utlovar eller erbjuder en otillbörlig förmån för att påverka någon annans myndighetsutövning eller beslut kring offentlig upphandling.

Innehållsförteckning

1. Mål och syfte	3
2. Riktlinje för att förhindra jäv samt givande och tagande av muta bland förtroendevalda	3
2.1 Jäv	3
2.2 Identifiera jävsituationer.....	3
2.3 Muta.....	4
2.4 Identifiera muta	4
2.5 Hur mutbrott misstänks eller upptäcks.....	5
3. Styrande dokument	6
.....	6

1. Mål och syfte

Riktlinjen har tagits fram i syfte att vägleda förtroendevalda i Gävle kommunkoncern till ett gemensamt förhållnings- och synsätt avseende situationer som rör jäv och mutor. Avsikten är att förtroendevalda ska få en ökad kunskap och därigenom bättre förutsättningar att känna igen de situationer som kan komma att tolkas som jäv eller muta.

2. Riktlinje för att förhindra jäv samt givande och tagande av muta bland förtroendevalda

2.1 Jäv

I Gävle kommunkoncern arbetar vi på medborgarnas uppdrag och i deras intresse. Demokrati, rättssäkerhet och effektivitet är grundläggande värden för all offentlig verksamhet. En medarbetare inom det offentliga får aldrig missbruka sin ställning. En grundförutsättning är att vi aldrig agerar på ett sådant sätt att förtroendet för bolag, myndigheters, styrelser, nämnders eller förvaltningars saklighet eller opartiskhet kan rubbas. En förtroendevald ska inte ens kunna misstänkas för att låta sig påverkas av ovidkommande önskemål eller hänsyn i sitt arbete.

Lagreglerna om jäv anger uttryckligen att det är jäv om ärendet angår en själv eller ens: make, sambo, förälder, barn, syskon eller någon annan närstående.

Jävsituationer kan även uppstå i de fall där en förtroendevalds opartiskhet skulle kunna ifrågasättas kring ett ärende ifall det exempelvis råder ett ekonomiskt beroende hos ena parten. Att den förtroendevalda är vän eller ovän med någon part, eller av andra anledningar kan misstänkas brista i sin opartiskhet.

I många situationer är det inte helt enkelt att göra bedömningen ifall en förtroendevald är opartisk ur en jävsituation eller inte. I denna gråzon har Sveriges kommuner och landsting, SKL, beslutat att använda en försiktighetsprincip. Den innebär att när det råder oklarhet eller om något inte "känns bra" ur jävssynpunkt ska en förtroendevald avstå från att delta i hanteringen av ärendet.

2.2 Identifiera jävsituationer

Identifiering av jävsituationer ställer stora krav på den enskilda individen. Frågor som du kan ställa dig innan du gör någon form av hantering kring ett ärende är:

- Berör ärendet mig själv eller en närstående till mig?
- Berör ärendet indirekt mig själv eller en närstående till mig?
- Har jag en förutbestämd uppfattning eller vilja kring hur ett ärende borde hanterats på grund av den som ärendet berör?
- Kan det utåt sett uppfattas som att min opartiskhet kan rubbas på grund av min privata koppling till ärendet?

Om svaret på någon av ovanstående frågor är ”ja”, så bör du som förtroendevald avstå att hantera ärendet.

2.3 Muta

Mutbrott begås när en förtroendevald för sin egen eller för någon annans räkning ger eller tar emot en muta eller annan otillbörlig belöning. Att begära en muta eller att låta sig bli utlovad en muta är också mutbrott. Något orsakssammanhang behöver inte finnas mellan förmånen och det faktiska utfallet av ärendet. Det är inte heller tillåtet att ge eller ta en muta i syfte att påverka någon annan, det vill säga en tredje part. För att inte riskera att göra sig skyldig till mutbrott måste förtroendevald aktivt tacka nej. Det räcker inte med att inte tacka ja. Gåvan eller förmånen behöver inte ha fullbordats, det räcker med att accepterat ett erbjudande.

En muta kan ges såväl före, under, som efter uppdrag eller mandatperioden. Någon som ger dig en gåva innan du tillträder ditt uppdrag, kan ha syftet att gåvan ska påverka dig att sedan gynna denne. På samma sätt kan den som vet med sig att den kan komma att få en belöning senare, lockas att gynna någon under uppdragstiden. Förutom den förtroendevalda själv, kan dennes närstående, såsom make, registrerad partner, sambo, barn och föräldrar åtalas för mutbrott.

Varje tänkbart givande respektive mottagande är inte otillåtet. Det krävs att gåvan eller förmånen är ”otillbörlig”. Otillbörlig blir gåvan eller förmånen om den ges med det uttryckliga villkoret att mottagaren i sitt uppdrag ska handla på ett visst sätt. Sådana uttryckliga villkor saknas för det mesta. Generellt blir en gåva eller förmån otillbörlig om den objektivt sett är avsedd att påverka mottagaren.

En otillbörlig gåva kan aldrig bli tillbörlig genom att någon annan ger sitt ”godkännande” till en viss förmån riktad till enskild förtroendevald. Förtroendevalda har alltid ett eget ansvar att bedöma situationen utifrån vad som kan tas emot eller avvisas. Enklare gåvor i samband med helgdagar som jul eller påsk kan accepteras om gåvan kan fördelas till flera stycken, t.ex. att jul- eller påskgodis ställs ut i fikarummet.

2.4 Identifiera muta

Frågor du kan ställa dig om du erbjuds en gåva eller förmån:

- Är detta en förmån och varför erbjuds den just mig?
- Finns det en koppling mellan förmånen och mitt förtroendeuppdrag?
- Hur är förmånen beskaffad och vad är den värd?
- Vilket inflytande har jag på relation med den som erbjuder förmånen?
- Vill jag läsa om mig själv och den här förmånen i media?

Ytterligare råd är följande:

- Kom ihåg att ställningstagandet om att acceptera en gåva eller förmån alltid är ditt eget.

- Ta för vana att tala med utskotts-, nämnds-, styrelse- eller fullmäktiges ordförande när du erbjuds en förmån i uppdraget. Du som själv är ordförande vänder dig till ordförande i överordnad nämnd-, styrelse- eller fullmäktige. Kommunfullmäktiges ordförande vänder sig till presidiet. Det innebär att du är öppen med vad som erbjudits dig och, särskilt vid tveksamhet om vad som är godtagbart eller inte, att du tänker igenom erbjudandet grundligt.
- Om din make/maka/registrerad partner/sambo omfattas av förmånen är risken stor att förmånen skall anses otillbörlig och därmed komma att bedömas som muta. Därför skall ett sådant erbjudande avvisas.
- Vid tveksamhet avvisa och skicka tillbaka erbjudandet eller gåvan omgående. Då kan du inte göra dig skyldig till mutbrott. En gåva du avstått ifrån behöver du aldrig ångra.
- Om det skulle hända att du någon gång erbjuds en gåva som egentligen är för dyrbar att ta emot, men där sedvanligt umgänge förutsätter att den tas emot så lämna gåvan till din överordnade som får besluta om hur den ska tas omhand.

Exempel på förmåner som är otillbörliga:

- Exklusiva måltider, fester och andra evenemang. Även enklare måltider blir otillbörliga ifall de förekommer regelbundet eller ifall de saknar tydlig koppling till arbetet.
- Resor inklusive kost/logi, även om de sker under fritiden.
- Fritidsförmåner, såsom lån av sommarstuga, båt mm.
- Rabatter som ges av dem som arbetsgivaren har affärer med och som inte erbjuds alla anställda.
- Kontanter, värdepapper, arv och lån, liksom efterskänkande av lån och/eller räntor, presentkort, lotter, sidoleveranser av varor, provisioner, premier, gratisprenumerationer samt kreditkort, borgensåtaganden och skuldtäckning.
- Tjänster t.ex. reparation av bil eller hus.

2.5 Hur mutbrott misstänks eller upptäcks

Blir du själv erbjuden en muta så ska du avvisa och skicka tillbaka erbjudandet eller gåvan omgående, meddela därefter din överordnade om vad som inträffat. Skickas erbjudandet tillbaka kan det vara bra att ha vittne närvarande eller på annat sätt dokumentera det för att styrka din oskuld ifall händelsen skulle komma att utredas. Tänk på att du aktivt behöver avvisa erbjudandet om muta, det räcker inte med att låta bli att acceptera erbjudandet.

Finns misstanke att någon annan givit, fått, eller blivit erbjuden en otillbörlig gåva eller förmån, skall detta anmälas till din överordnade.

3. Styrande dokument

- *Kommunallag (2017:725)*
- *Brottsbalk (1962:700)*
- *SKL:s försiktighetsprincip*